

МОВНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НОВИННОГО МЕДІА ДИСКУРСУ

LANGUAGE AND STYLISTIC CHARACTERISTICS OF THE NEWS MEDIA DISCOURSE

Філатова О.О.,

orcid.org/0000-0001-7585-3938

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри романо-германських мов

Навчально-наукового гуманітарного інституту

Національної академії Служби безпеки України

В цій статті автор аналізує стилістичні характеристики новинного медіа дискурсу в контексті російсько-українсько війни. З початку вторгнення росії в Україну всі світові засоби масової інформації одразу почали висвітлювати події, які відбувалися в нашій країні. Україна продовжує свою боротьбу вже більше 11 років та 3 років після початку повномасштабного вторгнення. Автор цієї статті вирішила порівняти минулорічний і сучасний новинний медіадискурс щоб відслідкувати тенденції до висвітлення подій. Для правильної класифікації отриманих результатів автор досліджує питання визначення та значення засобів масової інформації, комунікативних стратегій, дискурсу та медіадискурсу, а також стилістичних засобів, яким надають перевагу журналісти світових медіа ресурсів.

Аналіз та порівняння інформаційних повідомлень таких новинних сайтів як CNN, BBC, Reuters та інших показує загальну тенденцію до відображення загальних змін у відносинах між Україною, Європою та Сполученими штатами Америки. Так ще минулого року всі світові ЗМІ передбачали перемогу на виборах Дональда Трампа із наступною зміною риторики щодо їх фінансової та військової допомоги Україні. Уже тоді відчувалася загальна тенденція до негативізації новин, використання таких стилістичних засобів, як метафор (здебільшого негативної конотації), ідіом та персоніфікації. Всі журналісти пророкували плани США перекласти відповідальність за безпеку в регіоні саме на країни Європи, підкріплюючи свої здогадки риторичними запитаннями, постійним зазначенням втоми та виснаження США від надання допомоги, підкреслювали світову залежність від США. Сучасні події лише підтвердили здогадки іноземних журналістів. Разом з тим змінюються і риторика Європейських країн в розрізі їх бажання протистояти агресору на повну разом з Україною. Непевними є також твердження про мир на території України, що підтверджується вибором таких слів, як «потенційний», «бажаючий» та «зацікавлений». Складається враження, що всі світові ЗМІ знаходяться в очікуванні майбутнього розгортання подій, щоб продовжити своє висвітлення в «правильному для себе» напрямі.

Ключові слова: дискурс, медіадискурс, комунікативні стратегії, ЗМІ, стилістика.

In this article, the author analyses the stylistic characteristics of news media discourse in the context of the russian-Ukrainian war. Since the beginning of Russia's invasion of Ukraine, all the world's media immediately began to cover the events that took place in our country. Ukraine has continued its struggle for more than 11 years and 3 years after the start of the full-scale invasion. The author of this article decided to compare last year's and current news mass media discourse to track trends in coverage. To properly classify the results, the author explores the definition and meaning of the mass media, communication strategies, discourse and media discourse, as well as the stylistic means preferred by journalists of global media resources.

An analysis and comparison of news reports from such news sites as CNN, BBC, Reuters and others shows a general tendency to reflect general changes in relations between Ukraine, Europe and the United States. Last year, all the world's media predicted that Donald Trump would win the election, followed by a change in rhetoric regarding their financial and military assistance to Ukraine. Even then, there was a general tendency to negativise the news, using such stylistic devices as metaphors (mostly of negative connotation), idioms and personification.

All journalists predicted that the US would shift responsibility for security in the region to European countries, supporting their guesses with rhetorical questions, constant reference to US fatigue and exhaustion from providing aid, and emphasizing the world's dependence on the US. Current events have only confirmed the guesses of foreign journalists. At the same time, the rhetoric of European countries is also changing in terms of their willingness to confront the aggressor to the fullest together with Ukraine. Statements about peace on the territory of Ukraine are also uncertain, as evidenced by the choice of words such as 'potential', 'willing' and 'interested'. It seems that all the world's media are waiting for the future unfolding of events in order to continue their coverage in the 'right direction'.

Key words: discourse, media discourse, communication strategies, media, style.

Постановка проблеми. Враховуючи надзвичайно швидкий темп життя, а особливо політичного життя у світі взагалі та в Україні зокрема, проблема правильного та адекватного висвітлення новин стає дуже актуальною. Повідомляючи

новини журналісти різних засобів масової інформації можуть бути схильні висловлювати своє власне ставлення до подій використовуючи різні стилістичні засоби, на кшталт емоційно-забарвленої лексики. Але, якщо ми спостерігаємо

подібні методи та прийоми у різних виданнях, це говорить про певну тенденцію, певні погляди, які поділяють представники тих країн, звідки це повідомлення надходить. Таким чином ставлення до події транслюється на увесь світ. Знання та розуміння таких стилістичних засобів та прийомів допомагає пересічним громадянам краще розбиратися в тому, чому події представлені тим чи іншим способом. Також важливо простежувати зміни в риториці різних світових ЗМІ для повного розуміння геополітичної картини світу в діахронії, чому і **присвячена ця стаття. Основним завданням** цієї публікації є проаналізувати та порівняти подання новин щодо російсько-української війни з акцентом на мовні та стилістичні засоби новинного медіадискурсу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Засоби масової інформації (ЗМІ) завжди розглядаються як «четверта неформальна гілка публічної влади» [1], а також як інструмент та механізм розвитку інформаційного суспільства [2, с. 79]. Вони є інструментом впливу на свідомість людей та механізмом формування їх поведінки. Це відбувається шляхом охоплення різними засобами масової інформації (газети, журнали, телебачення тощо) широкого кола людей.

Засоби масової інформації називають четвертою владою після законодавчої, виконавчої та судової не просто так. Це відбувається саме тому, що навіть при висвітленні тих чи інших подій, використовуючи різні стилістичні механізми та підходи журналісти так чи інакше впливають на свідомість людей, надсилають непрямі повідомлення про ставлення влади своєї країни до події. Через таку важливість засобів масової інформації варто також розглянути поняття комунікативних стратегій. Комунікативні стратегії, за визначенням Тетяни Пешкової та Оксани Воробійової, це «комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативних цілей» [4, с. 208]. Очевидно, що у випадку засобів масової інформації та висвітлення подій у медіапросторі основною комунікативною стратегією є стратегія інформування та створення певного оціночного судження. Через масову доступність різних медіаресурсів поняття медіадискурсу набуває важливого значення та популярності.

Кінець XX – початок XXI століття став етапом повного перезавантаження ЗМІ через розробку та створення нового потужного джерела поширення та отримання інформації – інтернету. З цього часу все більше і більше людей отримують інформацію саме через це медіа джерело. Інтернет, як простір для творення та передачі інформації

є зручним, швидким, універсальним та глобальним. Саме через всеосяжну можливість інтернету передавати та отримувати повідомлення велика кількість журналістів надають перевагу саме йому коли хочуть бути першими в передачі сенсаційної новини.

Поява інтернету надала нове значення поняттю дискурсу, а саме створило нове поняття – медіадискурсу. Українська дослідниця І.Г. Мірошніченко розглядає медіадискурс як «поле масової комунікації, що охоплює всі мовні практики та комунікативні ситуації з використанням різних засобів (медіа) передачі інформації» [3, с. 38].

С. Чемеркін характеризує медіатекст як «вербальний мовленнєвий твір, створений із метою здійснення опосередкованої комунікації в сфері засобів масової інформації та характеризується широкою прагматичною спрямованістю» [6, с. 115].

За визначенням Оксана Черниш медіадискурс – це «зв'язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними чинниками тощо» [7, с. 312].

За визначенням Дмитра Сизонова, «одним з пріоритетних у вивченні медіадискурсу став когнітивний підхід, що зосереджується на медійній сутності не тільки відображати реальні події, але й інтерпретувати їх, аналізувати та впливати на свідомість» [5, с. 390]. Медіадискурс, за думкою мовознавця, є різновидом усної публічної мови» [5, с. 390], а отже дає змогу реально висвітлити події та показати своє ставлення до них.

Журналісти різних світових видань хоча і намагаються висвітлювати події в світі загалом і в Україні зокрема об'єктивно та нейтрально, прекрасно розуміють, що кожне сказане чи надруковане ними слово впливає як на пересічних читачів з різних країн, так і на політиків різних рангів. Саме тому журналісти завжди ставляться дуже уважно до вибору різних стилістичних засобів для відображення подій та висвітлення своєї точки зору на них.

Виклад основного матеріалу. Стилїстика – це розділ мовознавства й літературознавства, який вивчає функціонально-стильові засоби мови та їхнє застосування. Стилїстичні прийоми є засобами вираження, за допомогою яких усна й письмова мова прикрашається або робиться жвавішою. Вони служать для того, щоб висвітлити твердження та краще проілюструвати їх значення для тих, хто читає або слухає [8]. Існує багато стилістичних засобів, зокрема: метафора (*draining financial support*), ідіоми (*harder to stomach, hold their noses, grim truths, dangling carrot*), персоніфікація (*Vladimir Putin's Ukraine invasion*).

1. Arguably most important among those questions: How long can it practically sustain such **drawing financial support** for Ukraine? [10];

2. spending huge sums on Ukraine could become **politically harder to stomach** for governments [10];

3. It is therefore crucial, officials say, that whatever happens in America, Europeans **hold their noses** and keep spending, however hard it seems [10];

4. That thought is not new, but is increasingly echoed privately in some corners of officialdom. It also reflects several **current grim truths** [10];

5. Almost everyone agrees that European will to buy weapons and have an independent security policy should not come at the expense of the US and **dangling carrots** for American contracts is one way of addressing that [10];

6. As the world prepares to mark the second anniversary of **Vladimir Putin's Ukraine invasion** this week, Europe must ask itself some searching questions about the war that unexpectedly erupted on its borders – and how it will approach the next 12 months [10].

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року багато провідних світових інтернет видань додали спеціальні рубрики на свої головні сторінки. Так, наприклад, BBC містить розділ War in Ukraine, CNN – Ukraine-Russia War, Reuters – Ukraine and Russia at War. Це свідчить про постійну увагу цих ЗМІ до війни в Україні та демонструє чітку позицію, ставлення саме як до війни, а не конфлікту, як її спочатку дипломатично намагалися класифікувати інші засоби масової інформації.

Аналізуючи новини річної давнини напередодні двох-річчя вторгнення та на фоні майбутніх виборів президента США можемо зробити висновок, що журналісти різних видань володіють дуже гарними аналітичними здібностями та, в якійсь мірі, можуть передбачати події з неймовірною точністю. Так, журналісти CNN ще на початку 2024 року стверджували про «важкі часи» які наступають для Європи в контексті значення та кількості американської військової допомоги Україні.

As Ukraine marks two years since Russia's invasion, **Europe is facing difficult question** [10].

Описуючи події, журналісти прямо називали відповідального за вторгнення в Україну, використовуючи стилістичних прийом персоніфікації.

As the world prepares to mark the second anniversary of **Vladimir Putin's Ukraine invasion** this week, **Europe must ask itself some searching questions** about the war that unexpectedly

erupted on its borders – and how it will approach the next 12 months [10].

В наведеному вище реченні знову бачимо звернення журналіста саме до Європи, яка має взяти на себе провідну роль у встановленні миру на своїй території.

Описуючи події тих часів, журналісти свідомио загострювали увагу на невдачах зі сторони України через нестачу озброєння, наростаючу втому та великі кошти, які були витрачені іноземними державами на допомогу Україні. Цим самим вони наче стимулювали країни до дій.

The war has been deadlocked for some time, while last week, Ukraine was forced to withdraw from the key town of Avdiivka after months of fierce fighting, marking its **worst defeat** since the fall of Bakhmut in May [10].

No serious Western voices want to abandon Kyiv, but it's undeniable **that fatigue is setting in as the bills grow** [10].

While the West's resounding support for Ukraine since 2022 has surprised many in the diplomatic world, **the longer the war drags on, the more the fatigue grows** [10].

Between there being no end to the conflict in sight, and competition for political attention in the Middle East – as well as domestic concerns from inflation-led cost-of-living crises around the world – **spending huge sums on Ukraine could become politically harder to stomach for governments** [10].

While still motivated to fight Russian occupation, they spoke of the challenges of holding off a larger and better supplied enemy as **military support from the West slows** despite pleas for more from Ukrainian President Volodymyr Zelenskiy [12].

Nato Secretary-General Jens Stoltenberg has warned that **the US failure to approve continued military assistance to Ukraine** is already having an impact on the battlefield, although he expects Congress will eventually approve an aid package [13].

As Russia's invasion edges towards the end of its second year, the mood among Ukraine's defenders is darkening, **as exhaustion, frustration at a shortage of weapons**, and the knowledge that there will be no quick military victory, all take their toll [13].

Рік тому майбутнє президенство Дональда Трампа видавалося усій світовій спільноті та журналістам зокрема цілком імовірним. Але разом з тим, така можливість видавалася досить неоднозначною враховуючи можливі рішення нового президента, які можуть набагато ускладнити ситуацію на полі бою для України. Уже тоді журналісти пророкували «worst-case scenario», називали Дональда Трампа «окупантом Білого Дому»

(«occupant of the White House»), та пророкували відмову від подальшого фінансування на військові потреби та перекладання відповідальності на Європу.

While no one knows what another Trump presidency might materially mean, it is plausible to envisage a worst-case scenario for Ukraine, where it loses momentum on the ground while the new occupant of the White House decides that America has spent enough already [10].

Can Europe continue funding Ukraine if the US pulls financial support? [10].

However, Western diplomats are optimistic that arming Ukraine fits perfectly with a much-needed European drive to reduce its reliance on America [10].

It is therefore crucial, officials say, that whatever happens in America, Europeans hold their noses and keep spending, however hard it seems [10].

Питання залежності світу від Сполучених штатів Америки в контексті військової допомоги та оборонних технологій піднімалося в ЗМІ ще задовго до інавгурації Дональда Трампа на другий термін. Але, звичайно, широкого висвітлення воно набуло після того, як американський президент чітко висловив свою позицію щодо ролі Сполучених штатів для світу взагалі, та в російсько-українській війні зокрема. Так, в ЗМІ з'являються досить різкі висловлювання політиків про небажання терпіти нерівні відносини, які будуються на повній залежності від США.

The data highlights Europe's two-pronged dependency on America for its security: it has been relying on US-made weapons, as well as on promises of US military help in any potential future war [9].

But that reality is changing. Last month, US Defense Secretary Pete Hegseth urged Europe to take "responsibility" for its own security. The US remains committed to the NATO alliance, he said, but will "no longer tolerate an imbalanced relationship which encourages dependency." [9].

У 2025 році риторика як світових політиків, так і представників засобів масової інформації суттєво змінилася після відмови Сполучених штатів надавати фінансову, оборонну та наступальну підтримку Україні. Так, все частіше лунають твердження про суто «добровільний» внесок держав в «можливий» мир в Україні, що відображається такими лексичними конструкціями та одиницями, як «cannot be "dragooned" into joining a coalition», «coalition of the willing», «20 countries were interested in being involved» та «in the event of a peace deal», «potential peace in Ukraine».

1. Countries cannot be "dragooned" into joining a coalition aimed at protecting potential peace in Ukraine, Cabinet Office Minister Pat McFadden has said [11];

2. The UK and France have been spearheading efforts to establish a "coalition of the willing" to deter Russia from further invading Ukraine, in the event of a peace deal [11];

3. Earlier this week, UK officials said about 20 countries were interested in being involved although not every nation would necessarily send troops to Ukraine [11].

Висновки. Засоби масової інформації завжди відігравали надзвичайно важливу роль в геополітичному житті суспільства. Висвітлення новин дуже відповідальна та ризикована справа, адже неправильно обраний стиль повідомлення, неправильно використане слово або стилістичний засіб можуть створити хибне враження від прочитаного, що в результаті спотворить розуміння новини та сформує неправильне бачення. Приклади новинних повідомлень в цій статті відображають загальне ставлення до війни в Україні з боку США та Європи рік тому та зараз.

Перспективами подальших розвідок вбачається продовження дослідження новинного медіадискурсу для формування загального бачення та творення справедливої та демократичної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Демідова А. А., Ярова А. Б. Засоби масової інформації як «четверта неформальна гілка публічної влади»: способи медіа-маніпуляції. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1222> (дата звернення: 11.03.2025)
2. Захаренко К. Засоби масової інформації як інструмент та механізм розвитку інформаційного суспільства. *Філософія*, 2018, Вип. 39 (52). С. 79-87.
3. Мірошніченко І.Г. Стилий текст в українському масмедійному дискурсі : дис... канд.філол.наук : 10.02.01. Дніпро, 2020, 275 с.
4. Пешкова Т., Воробйова О. Комунікативні стратегії у німецькомовних галузевих текстах та їх перекладі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 56, том 4, 2022. С. 208-212.
5. Сизонов Д.Ю. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistics*, Випуск 7, 2023. С. 389-392.

6. Чемеркін С.Г. Репрезентативність гіпертексту у функціонально-стильових різновидах української мови в інтернеті. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*: [зб. наук. пр]. К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. Вип. 19. С. 111-116.
7. Черниш, О. А. Сутнісні характеристики понять «медіадискурс» та «медіатекст» у сучасній медіа лінгвістиці. *Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (мовознавство)* (118). 2013. С. 309-313.
8. Що таке стилістичні засоби? URL: nablago.od.ua/shho-take-stilistichni-zasobi/ (дата звернення: 11.03.2025)
9. America is the world's biggest arms exporter. Europe should know. URL: edition.cnn.com/2025/03/10/business/us-weapons-exports-europe-intl/index.html (дата звернення: 11.03.2025)
10. As Ukraine marks two years since Russia's invasion, Europe is facing difficult questions. URL: edition.cnn.com/2024/02/22/europe/ukraine-russia-eu-anniversary-intl/index.html (дата звернення: 07.03.2025)
11. Countries can't be forced into Ukraine peace coalition – minister. URL: www.bbc.com/news/articles/ckgnkye22eyo (дата звернення: 11.03.2025)
12. Ukraine outnumbered, outgunned, ground down by relentless Russia. URL: www.reuters.com/world/europe/ukraine-outnumbered-outgunned-ground-down-by-relentless-russia-2024-02-21 (дата звернення: 10.03.2025)
13. Ukraine fights on in ruined Avdiivka despite severe weapons shortage. URL: www.bbc.com/news/world-europe-68298854 (дата звернення: 11.03.2025)